

A Model of Participatory Management of Community Learning Resources to Promote Agricultural Occupations Based on The Philosophy of Sufficiency Economy

Thepparit Thepviriyapong¹, Nattachai Chantachum² & Chayakarn Ruangsuwan³

Received

Reviewed

Revised

Accepted

19/04/2022

22/04/2022

23/04/2022

27/04/2022

Abstract

The objectives of this research were to 1) Study the condition of participatory management of community learning resources to promote agricultural occupations based on the philosophy of sufficiency economy. 2) Create and develop a model of participatory management of community learning resources to promote agricultural occupations based on the philosophy of a sufficiency economy. And 3) Evaluate the use of a model of participatory management of community learning resources to promote agricultural occupations based on the philosophy of sufficiency economy. The populations and sample groups were 672 peoples of administrators, teachers, students, committees, parents, community leaders, and village philosophers of the School of Educational Opportunity. Under the Office of Roi-Et Primary Education Area 2.

The research results showed that : (1) The condition of participatory management of community learning resources to promote agricultural occupations, the overall practice was 90.27%. When considering each aspect, it was found that the management of learning resources was 88.19%, the use of learning resources was 89.31%, and the field of supervision and follow-up, the practice was 94.17% (2) A model of participatory management of community learning resources to promote agricultural occupations based on the philosophy of sufficiency economy consisting of 1) policy analysis 2) planning 3) implementation 4) activities and 5)

¹ Rajabhat Maha Sarakham University, E-mail: tepviriyapong@hotmail.co.th

² Rajabhat Maha Sarakham University, E-mail: nattachai@rmu.ac.th

³ Rajabhat Maha Sarakham University, E-mail: chayakan@rmu.ac.th

follow-up supervision. and (3) The feasibility and appropriateness of A model of participatory management of community learning resources to promote agricultural occupations based on the philosophy of sufficiency economy, Overall was at the highest level.

Keyword : Learning Resource Management, Participatory Learning, Opportunity Expansion School, Sufficiency Economy

รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพ

เกษตรกรกรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เทพฤทธิ์ เทพวิริยพงศ์¹, ณัฐชัย จันทชุม² และชยาگانต์ เรืองสุวรรณ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรกรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) สร้างและพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรกรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรกรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้และประเมินผล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้านของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ทั้งหมด 96 แห่ง โรงเรียนละ 7 คน รวมทั้งหมด 672 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรกรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมมีการปฏิบัติ ร้อยละ 90.27 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ มีการปฏิบัติ ร้อยละ 88.19 ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ มีการปฏิบัติ ร้อยละ 89.31 และด้านการนิเทศติดตามผล มีการปฏิบัติ ร้อยละ 94.17 2) รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรกรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์นโยบาย 2) วางแผน 3) ดำเนินงาน 4) จัดกิจกรรม และ 5) นิเทศติดตามผล และ 3) ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรกรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เศรษฐกิจพอเพียง

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, E-mail : tepviriyapong@hotmail.co.th

² มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, Email: nattachai@rmu.ac.th

³ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, Email: chayakan@rmu.ac.th

บทนำ

การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบัน มีปัญหาถึงขั้นวิกฤติที่เป็นสาเหตุทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมของประเทศก้าวไปได้ล่าช้ามีปัญหา ดังนั้นทั้งการปฏิรูปการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์เป็น รัฐให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนทุกกลุ่มทั่วประเทศได้อย่างทั่วถึงเป็นธรรม ทุกคนทุกหน่วยงาน จะต้องเข้ามาช่วยกันคิด ช่วยกันทำ มีการปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและวิถีการดำรงชีวิต เพื่อพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายเฉพาะ (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education, 2015) ให้ทบทุนปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยลดเวลาเรียนต่อวัน ลดการบ้าน นักเรียน นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข ไม่มีกิจกรรมเพิ่มภาระนักเรียนในเวลาที่เหลือ ให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาในห้องเรียนเพื่อการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนให้มากขึ้น เพื่อให้ผ่อนคลายและมีความสุข และให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด ปฏิบัติมากกว่าท่องจำเพื่อการสอบอย่างเดียว เพื่อสร้างภูมิปัญญาให้กับเด็กยุคโลกไร้พรมแดน และมีนโยบายส่งเสริมให้มีการดำเนินงานโครงการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยการเรียนรู้ทำความเข้าใจและยึดเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งสามารถเผยแพร่ขยายผลต่อไปได้ครูอาจารย์ พ่อแม่ และผู้ปกครอง ควรตระหนักว่าความอยากเรียนรู้ ความตั้งใจเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญในกระบวนการเรียนรู้ จิตวิทยาการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญมากเรื่องหนึ่งคือการทำให้เด็กมีความภูมิใจ มั่นใจในตัวเองว่าเขาเรียนรู้ได้ จะทำให้เขาอยากเรียนรู้เพิ่มขึ้น และเรียนรู้ได้ดีขึ้น

ปัญหาสังคมของประเทศไทยเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทั้งปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัวปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ฯลฯ แต่ที่เห็นได้ชัดเจนและกระทบความเป็นอยู่ของคนในสังคมมากที่สุด คือ “ปัญหาความยากจน” ที่อยู่กับสังคมไทยมานานแสนนาน ทุกวันนี้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศต้องประสบกับภาวะความยากจน อยู่ในภาวะที่ขาดแคลน ไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการมีหนี้สิน ซึ่งสาเหตุของความยากจน ก็เกิดจากการไม่มีงานทำ ประชากรเพิ่มขึ้น อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำเมื่อเทียบกับอัตราการเติบโตของประชากร ความเกียจคร้านและความเฉื่อยชา ลักษณะของอุตสาหกรรม ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมและสังคม ตลอดจนขาดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม เหตุผลเหล่านี้เป็นความจริงที่ไม่สามารถปฏิเสธได้เลย เพราะถ้าหากประชากรมีการว่างงานก็จะไม่มีรายได้ เพื่อนำมาใช้จ่ายในการดำรงชีพ คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมไม่เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ และความยากจนยังเป็นที่มาของการก่อให้เกิดปัญหาความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ และเป็นทั้งปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น อาชญากรรม ขาดโอกาสทางการศึกษา การรักษาพยาบาล การไร้ซึ่งอำนาจ และส่งผลต่อทางด้านสุขภาพจิตของบุคคล ทำให้เกิดความท้อแท้สิ้นหวังในด้านต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย จะเห็นได้ว่าปัญหาความยากจนเป็นปัญหาระดับชาติที่ต้องการความช่วยเหลือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสนใจและให้ความสำคัญเข้ามาแก้ไขในส่วนของเศรษฐกิจและสังคม เช่น ให้การศึกษา เพราะการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่จะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถที่จะนำไปใช้ในการประกอบ

อาชีพที่มีความก้าวหน้า ส่งเสริมในเรื่องของสุขภาพอนามัย และให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ตลอดจนการสร้างอาชีพให้แก่ประชาชน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นพื้นฐาน และความต้องการของประชาชนในชุมชน พบว่าปัญหาด้านเศรษฐกิจที่จำเป็นพื้นฐาน (Non Sawang Subdistrict Administrative Organization, 2015) มีดังนี้ ปัญหาประชาชนขาดอาชีพเสริม, ปัญหาผลผลิตการเกษตรราคาตกต่ำและต้นทุนการผลิตสูง, ปัญหาการอพยพแรงงานหลังฤดูทำนา, ปัญหาการขาดเงินทุนเพื่อสนับสนุนการผลิต, ปัญหาการขาดตลาดในการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร, ปัญหาค่าครองชีพของประชาชนสูงกว่ารายได้ และความต้องการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ มีดังนี้ ต้องการอาชีพเสริมรายได้และศูนย์ฝึกอาชีพ, ต้องการการส่งเสริม สนับสนุนกลุ่มอาชีพ, ต้องการลดต้นทุนในการผลิตและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร, ต้องการได้รับการพัฒนาการผลิตและจำหน่ายข้าวหอมมะลิ, ต้องการรับการสนับสนุนเงินทุนตามโครงการเศรษฐกิจชุมชน, ต้องการตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร, ต้องการส่งเสริม สนับสนุนระบบสหกรณ์และวิสาหกิจชุมชน, ต้องการให้พัฒนาแหล่งน้ำ และชลประทาน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนา ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง อีกทั้งสามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (Office of the National Economic and Social Development Board, 2007) เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้อยู่ดีกินดีมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การหลุดพ้นจากความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

สถานศึกษาต้องร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล

ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน (Ministry of Education, 2005) มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ แต่สภาพปัญหาในชุมชนยังขาดแหล่งเรียนรู้ในการประกอบอาชีพที่หลากหลาย เพราะแหล่งเรียนรู้จะเป็นแหล่งที่รวมขององค์ความรู้อันหลากหลายพร้อมที่จะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนาน และมีความสนใจที่จะเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้คิดเองปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเองและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รักและรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ดังนั้นแหล่งเรียนรู้จึงเป็นศูนย์รวมประสบการณ์ที่ทุกคนสามารถศึกษาได้ตามอัธยาศัย นักเรียนได้มีโอกาสปฏิบัติและสัมผัสกับสภาพที่แท้จริงตามธรรมชาติ ทำให้เกิดทักษะ กระบวนการทางความคิด การแก้ปัญหา ซึ่งจะส่งผลให้เป็นพลเมืองดี มีลักษณะที่พึงประสงค์ แต่การดำเนินงานในการบริหารจัดการด้านแหล่งเรียนรู้ ยังประสบปัญหาต่างๆ ซึ่งต้องหาแนวทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหานั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนถือเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อจัดการและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไปผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง มีเรียนรู้อย่างมีความหมาย รู้ถึงคุณค่าในการศึกษาคิดเป็น ทำเป็น สามารถประยุกต์สิ่งที่ได้จากการเรียนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชนได้ เกิดการเรียนรู้ในทุกๆ ที่ และเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. เพื่อประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตทางด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และหมู่บ้านในเขตบริการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยมีแนวทางในการดำเนินการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ การจัดการแหล่งเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้และการนิเทศติดตามผล

3. ขอบเขตทางด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

3.1 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาสภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และประชาชนชาวบ้าน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมจำนวน 182 คน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ โดยมีความรู้ความสามารถ และ/หรือ มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ จำนวน 15 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 กลุ่มตัวอย่างในการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของรูปแบบด้วยการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมโดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความสามารถ และ/หรือ มีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ จำนวน 5 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.3 กลุ่มตัวอย่างในการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำรูปแบบการไปใช้ ได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และครูของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมจำนวน 105 คน

4. ขอบเขตด้านเวลา พฤษภาคม พ.ศ. 2563 - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และประชาชนชาวบ้าน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมจำนวน 182 คน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ โดยมีความรู้ความสามารถ และ/หรือ มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ จำนวน 15 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

แนวคิด และหลักการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ แบบสัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ทำการศึกษา พฤษภาคม - กันยายน พ.ศ. 2563

ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความสามารถ และ/หรือ มีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ จำนวน 5 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี

การศึกษา จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือมีประสบการณ์หรือผลงานทางวิชาการด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ทำการศึกษา กันยายน - ธันวาคม พ.ศ. 2563

ระยะที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้

1. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และครูของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมจำนวน 105 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำรูปแบบไปใช้ในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ทำการศึกษา ธันวาคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ผลการศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 1 ค่าร้อยละและแปลผล การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้	การปฏิบัติ (n=182)			
	มี	ไม่มี	ไม่ทราบ	แปลผล
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	
1. ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้	88.19	9.03	2.78	มี
2. ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้	89.31	8.49	2.20	มี
3. ด้านการนิเทศติดตามผล	94.17	3.80	2.03	มี
ภาพรวม	90.27	7.38	2.35	มี

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมมีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 90.27 ไม่มีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 7.38 ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 2.35 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ มีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 88.19 ไม่มีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 9.03 ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 2.78 ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ มีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 89.31 ไม่มีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 8.49 ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 2.20 และด้านการนิเทศติดตามผล มีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 94.17 ไม่มีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 3.80 ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 2.03

1.2 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1.2.1 ประเภทของแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้แบบธรรมชาติ เช่นสภาพภูมิศาสตร์ สวน ป่า ทุ่งนา แม่น้ำ ภูเขา เป็นต้น 2) แหล่งเรียนรู้

ประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น สถานประกอบการต่างๆ ห้องปฏิบัติการโรงฝึกปฏิบัติงาน โรงเพาะชำ แปลงเกษตร ฟาร์ม สวน ไร่นาสวนผสม โรงเรียนเกษตรกรรม ศูนย์วิจัยเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น 3) แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เช่น ห้องเรียนห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องมัลติมีเดีย ห้องอินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์สื่อการเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการต่างๆ โรงฝึกปฏิบัติงาน แปลงเกษตร ฟาร์ม สวน ไร่นาสวนผสม สวนสมุนไพร แปลงเกษตร โรงเพาะชำ เป็นต้น 4) แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เช่น ห้องสมุดประชาชน ศูนย์พัฒนาวิชาการเกษตร ศูนย์เพาะพันธุ์พืช ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์พืช โรงเรือนเกษตรกรรม ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์พัฒนาวิชาการเกษตร เป็นต้น 5) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานประกอบการ เช่น บริษัท ห้างร้านต่างๆ หน่วยงานทางราชการ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ศูนย์เกษตรกรรม เป็นต้น 6) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นตัวบุคคล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ราษฎรชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์ในด้านต่างๆ 7) แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน ซึ่งเป็นบุคคล คณะบุคคลหรือตัวแทนขององค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน เช่น ตัวแทนด้านธุรกิจและเกษตรกรรม ตัวแทนรัฐบาลหรือหัวหน้าส่วนราชการ คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาองค์กรต่างๆ ผู้ชำนาญพิเศษหรือผู้ทรงคุณวุฒิราษฎรชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น พระภิกษุสงฆ์หรือผู้นำศาสนาต่างๆ ผู้นำชุมชน คณะบุคคลจากสถาบันต่างๆ เป็นต้น 8) แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น ฟาร์ม สวน ไร่นา เป็นต้น 9) แหล่งเรียนรู้แบบออนไลน์ เช่น e-Learning ซึ่งเป็นการเรียนการสอนผ่านคอมพิวเตอร์ การเรียนการสอนบนเว็บ การเรียนออนไลน์ การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม การเรียนด้วยวิดีโอผ่านออนไลน์ และ e-Book ซึ่งเป็นหนังสือหรือเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น 10) แหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศทุกประเภท โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต 11) แหล่งเรียนรู้ประเภทศูนย์การเรียนรู้ด้านเกษตรกรรม ซึ่งประกอบด้วย พื้นที่แหล่งข้อมูลความรู้ พื้นที่สำหรับฝึกปฏิบัติเบื้องต้น และพื้นที่ฝึกอบรม และ 12) แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเครื่องจักรกลการเกษตร โดยผลิตหรือพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ควบคู่กับเครื่องมืออุปกรณ์ทางเทคโนโลยี เช่น รถไถ รถเกี่ยว โดรนพ่นปุ๋ย อุปกรณ์ตรวจจับความชื้นผิวดิน นอกจากนี้ยังรวมไปถึงโทรศัพท์ที่กำลังพัฒนาไปสู่การทำเกษตรยุคใหม่ผ่านโทรศัพท์ที่เรียกว่า Smart Farmer เป็นต้น เคมีภัณฑ์ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

1.2.2 ปัจจัยที่ทำให้การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ 1) ปัญหากระบวนการดำเนินงานที่ไม่ครอบคลุมบริบทของการจัดการแหล่งเรียนรู้ ขาดการวางแผนการดำเนินงานที่ดี การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และนโยบายในการดำเนินงานไม่ชัดเจน รวมถึงขาดการวางกลยุทธ์ที่ดี ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุผลสำเร็จ 2) ปัญหาการบริหารงานที่ไม่เป็นระบบ ผู้บริหารขาดการนำ

หลักการบริหารมาประยุกต์ใช้ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ 3) ปัญหาด้านงบประมาณ ซึ่งมีไม่เพียงพอสำหรับการจัดการแหล่งเรียนรู้ 4) ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญโดยตรง บุคลากรขาดความรับผิดชอบ และไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง รวมถึงไม่ได้รับการอบรมและพัฒนาความรู้ 5) ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่จำเป็นต่อการดำเนินงานจัดการแหล่งเรียนรู้ 6) ปัญหาการขาดการประสานงานที่ดีของหน่วยงาน และขาดความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงชุมชน และองค์กรภายนอก และ 7) ปัญหาการขาดการสนับสนุน และส่งเสริมจากรัฐบาล

1.2.3 ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ประสบความสำเร็จได้แก่ 1) ปัญหาการขาดการสำรวจความต้องการในการใช้แหล่งเรียนรู้ ทำให้ไม่ทราบแนวทางการดำเนินการจัดหาสร้าง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการของผู้ใช้ 2) ปัญหาการขาดบุคลากรผู้รับผิดชอบประจำแหล่งเรียนรู้ บุคลากรไม่ได้มีความรู้ด้านแหล่งเรียนรู้โดยตรง และขาดการฝึกฝนอบรม ทำให้ขาดทักษะความรู้ในการปฏิบัติงาน 3) ปัญหาด้านงบประมาณ การขาดแคลนงบประมาณในการดูแล ปรับปรุง บำรุงรักษา และพัฒนาสภาพของแหล่งเรียนรู้ 4) ปัญหาสภาพแหล่งเรียนรู้มีความทรุดโทรม การจัดสถานที่ไม่เป็นระเบียบ จัดสิ่งของไม่เป็นหมวดหมู่ ทำให้บรรยากาศไม่เอื้อต่อการเข้าใช้บริการ 5) ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรที่อำนวยความสะดวกในการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์เครื่องมือไม่เพียงพอต่อผู้เข้าใช้ และขาดการบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่ชำรุด 6) ปัญหาการขาดสื่อ อุปกรณ์เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้ผู้เข้าใช้ไม่ได้รับความสะดวกในการค้นคว้าหาความรู้ 7) ปัญหาการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ผู้ใช้ไม่สนใจเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ และ 8) ปัญหาการขาดการจัดกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ใช้ขาดแรงจูงใจในการเข้าใช้ที่สม่ำเสมอ

1.2.4 ปัจจัยที่ทำให้การนิเทศติดตามผลแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ประสบความสำเร็จได้แก่ 1) ปัญหาการขาดการวางแผนการนิเทศ ไม่มีการประชุมหารือระหว่างผู้บริหาร คณะกรรมการผู้ทำการนิเทศ และผู้รับการนิเทศ ทำให้การนิเทศเกิดความสับสนเกี่ยวกับหัวข้อที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการนิเทศ 2) ปัญหาขาดคณะกรรมการ หรือบุคลากรในการรับผิดชอบโดยตรงในการนิเทศติดตามผล คณะผู้ทำการนิเทศขาดความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกันเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงผู้ทำการนิเทศบ่อยครั้ง 3) ปัญหาการขาดการประสานงานระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ 4) ปัญหาการขาดความร่วมมือจากบุคลากรภายนอกโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีความเชี่ยวชาญมีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามผลแหล่งเรียนรู้ 5) ปัญหาการได้รับข้อมูลที่ไม่เป็นไปตามสภาพความเป็นจริง 6) ปัญหาการได้รับข้อมูลการนิเทศที่ไม่เป็นปัจจุบันและไม่ต่อเนื่อง 7) ปัญหาการขาดการส่งเสริมและพัฒนาระบบการนิเทศติดตามผลให้เป็นรูปแบบใหม่ ทำให้

ได้รับข้อมูลที่เก่า และซ้ำจากข้อมูลเดิมที่เคยทำการนิเทศมาแล้ว 8) ปัญหาการนิเทศติดตามผลไม่ได้ กระทำสม่ำเสมอ รวมถึงไม่มีการเข้าไปกำกับติดตามการดำเนินงานหลังจากที่ทำการนิเทศแล้ว 9) ปัญหาผู้รับการนิเทศขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงานแก้ไขปรับปรุงหลังรับการนิเทศ ทำให้แหล่งเรียนรู้ไม่ได้รับการพัฒนาตามข้อเสนอแนะ และ 10) ปัญหาการขาดการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ ทำให้ผู้รับการนิเทศขาดแรงกระตุ้น และไม่มีความตื่นตัวในการดูแลและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

1.2.5 แนวทางการบริหารจัดการด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบความสำเร็จได้แก่ 1) ควร มีการจัดประชุมร่วมกันของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยร่วมกัน กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วางแผนการดำเนินงาน และวางกลยุทธ์ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และยึดปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน 2) ผู้บริหารต้องนำหลักการบริหาร มาประยุกต์ใช้ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 3) ควรมีการวางแผนงบประมาณที่ดี และจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงานจัดการแหล่ง เรียนรู้ 4) ควรจัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้ และเชี่ยวชาญด้านแหล่งเรียนรู้ให้เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการ ดำเนินงาน และจัดสรรให้เพียงพอกับแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ รวมถึงสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการอบรม และพัฒนาความรู้อยู่เสมอ 5) ควรจัดสรรอุปกรณ์เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่จำเป็นต่อการ ดำเนินงานจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอ 6) ควรให้แต่ละส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดย ร่วมมือกับบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง และจัดให้มีผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อให้การ ดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น และ 7) ควรจัดทำแผนงานหรือโครงการ เพื่อเสนอและขอรับการ สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานจัดการแหล่งเรียนรู้จากรัฐบาล

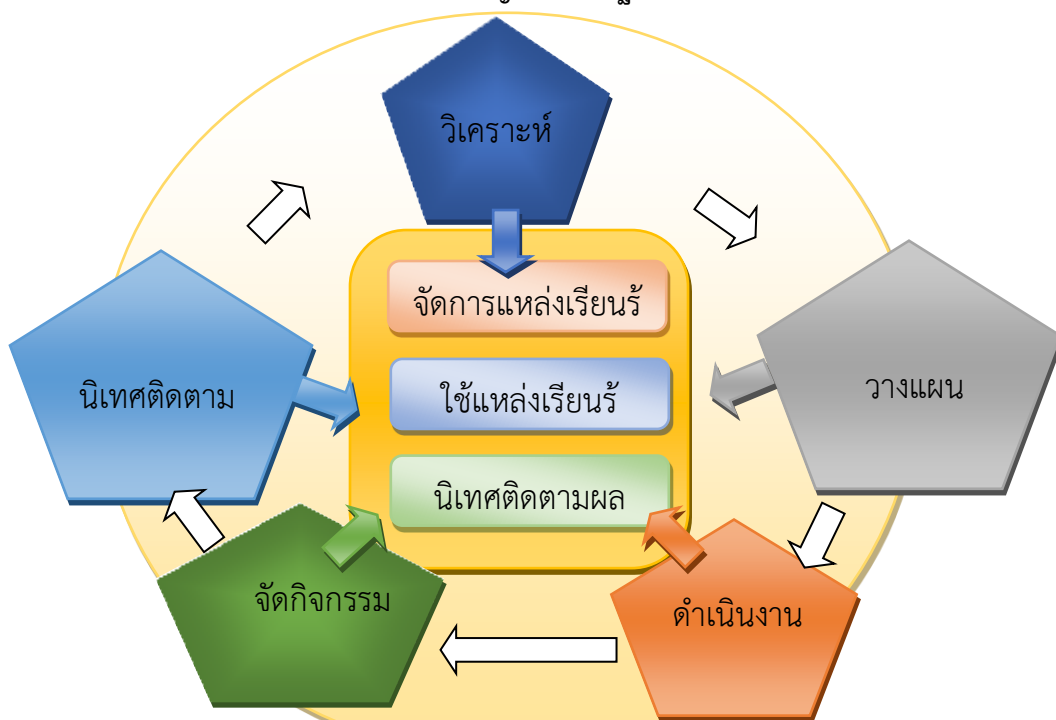
1.2.6 แนวทางการบริหารจัดการด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อ ส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบความสำเร็จได้แก่ 1) ควรทำ แบบสำรวจความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ และนำผลที่ได้ไปใช้เป็น แนวทางในการดำเนินการจัดหา สร้าง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ 2) ควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ และเชี่ยวชาญด้านแหล่งเรียนรู้โดยตรงให้เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบประจำ แหล่งเรียนรู้ และสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรม เพื่อให้มีทักษะความรู้และพัฒนาตนเองอยู่ เสมอ 3) ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับการดูแล ปรับปรุง บำรุงรักษาและพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ 4) ควรจัดสภาพแวดล้อมของแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเข้าใช้ โดยการจัดสิ่งของให้เป็นระเบียบ ตกแต่งสถานที่ให้ดูสวยงาม และดูแลแหล่งเรียนรู้ให้มีความสะอาดอยู่เสมอ 5) ควรจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ รวมถึงโต๊ะ และเก้าอี้ให้เพียงพอต่อผู้เข้าใช้บริการ รวมถึงคอยดูแลและบำรุงรักษาให้อยู่ ในสภาพที่พร้อมใช้งานอยู่เสมอ หากพบว่ามี การชำรุดเสียหายให้รีบดำเนินการซ่อมแซม หรือหา

ทดแทนทันที 6) ควรจัดให้มีสื่อ อุปกรณ์เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และจัดให้มีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเทคโนโลยีมาดูแล และพัฒนาระบบเทคโนโลยีของแหล่งเรียนรู้ให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ 7) ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ให้เข้าถึงผู้ใช้อย่างทั่วถึง โดยการแจกแผ่นพับประชาสัมพันธ์ การติดป้ายไว้นิล การประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจให้ผู้ใช้เข้ามาใช้บริการแหล่งเรียนรู้ และ 8) ควรมีการจัดกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อดึงดูดความสนใจให้ผู้ใช้ได้เข้าร่วมกิจกรรมและเข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยจัดกิจกรรมการตอบคำถามต่างๆ เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ และมีการมอบของรางวัลให้กับผู้ร่วมกิจกรรม

1.2.7 แนวทางการบริหารจัดการด้านการนิเทศติดตามผลแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ 1) ควรมีการวางแผนการนิเทศให้ชัดเจน โดยฝ่ายบริหาร และคณะกรรมการผู้ทำการนิเทศประชุมร่วมกันวางแผนการดำเนินการนิเทศติดตามผล เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และขั้นตอนในการนิเทศ 2) ควรมีการแต่งตั้งคณะผู้ทำการนิเทศที่เหมาะสม โดยการจัดประชุมเพื่อคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการนิเทศติดตามผลโดยตรงมาปฏิบัติหน้าที่ และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้ทำการนิเทศควรประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และลงมติเห็นชอบร่วมกัน รวมถึงควรให้คณะผู้ทำการนิเทศได้รับการอบรมความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 3) ควรจัดประชุมระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศก่อนดำเนินการนิเทศติดตามผล เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์นัดหมายวัน เวลาในการนิเทศ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์การนิเทศร่วมกัน 4) ควรติดต่อขอความร่วมมือให้บุคลากรหรือหน่วยงานที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านการนิเทศ เข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามผล เพื่อให้การนิเทศมีความโปร่งใสและเป็นไปอย่างมีคุณภาพ 5) ควรมีการเก็บข้อมูลให้ได้ตรงกับความเป็นจริง หรือมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยสร้างความเข้าใจ ให้คำแนะนำรวมถึงอธิบายวัตถุประสงค์ของการนิเทศติดตามผลให้ผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบ 6) ควรมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รับการนิเทศ โดยจัดทำเป็นรูปแบบระบบเก็บข้อมูลออนไลน์ หรือเว็บไซต์ เพื่อให้ได้รับรู้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและต่อเนื่อง 7) ควรส่งเสริมและพัฒนาระบบการนิเทศติดตามผลให้เป็นมาตรฐานและมีรูปแบบใหม่ เพื่อให้ได้ทราบข้อมูลใหม่ๆ ที่นอกเหนือจากข้อมูลที่ได้จากการนิเทศแบบเดิม 8) ควรทำการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้เป็นประจำ รวมถึงควรมีการดำเนินการกำกับติดตามผล โดยเข้าไปตรวจสอบดูแลในการปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศในส่วนที่ต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้แหล่งเรียนรู้มีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 9) ควรจัดให้มีงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการดำเนินงานแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะหลังรับการนิเทศ เพื่อเป็นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นไปตามเกณฑ์และได้มาตรฐาน และ 10) ควรสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้รับการนิเทศ เพื่อเป็นแรงผลักดันและกระตุ้นผู้รับการนิเทศในการปฏิบัติหน้าที่ โดยนอกจากการให้คำแนะนำและ

ข้อเสนอแนะแล้ว ผู้ทำกรณิเทศควรให้การชมเชย มอบเกียรติบัตร หรือรางวัลชมเชยเล็กๆ น้อยๆ ให้แก่ผู้รับกรณิเทศที่มีการดูแลและจัดการแหล่งเรียนรู้ได้อย่างดี เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ระยะที่ 2 ผลการสร้างและพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์นโยบาย 2) วางแผน 3) ดำเนินงาน 4) จัดกิจกรรม และ 5) นิเทศติดตามผล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. วิเคราะห์นโยบาย ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดทางเลือก การวิเคราะห์ผลกระทบ การกำหนดเกณฑ์การวัด และการจัดการองค์กร

2. การวางแผน ประกอบด้วย การเตรียมการวางแผน การวิเคราะห์ข้อมูลและปัญหา การกำหนดแผนงาน การปฏิบัติตามแผน และการตรวจสอบและปรับปรุงแผน

3. การดำเนินงาน ประกอบด้วย การกำหนดทิศทาง การประเมินสภาพแวดล้อมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการควบคุม และการประเมินผลการปฏิบัติตามกลยุทธ์

4. การจัดกิจกรรม ประกอบด้วย การจัดประชุมการดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณ การจัดสรรอุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม

5. การนิเทศติดตามผล ประกอบด้วย การกำหนดจุดมุ่งหมายการนิเทศ การกำหนดวิธีหรือกิจกรรมการนิเทศ และการกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ

ระยะที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 2 ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รายการ	การประเมิน (n = 105)							
	ความเป็นไปได้				ความเหมาะสม			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. วิเคราะห์นโยบาย								
1.1 การกำหนดวัตถุประสงค์	4.72	.49	มากที่สุด	3	4.72	.49	มากที่สุด	3
1.2 การกำหนดทางเลือก	4.68	.55	มากที่สุด	5	4.64	.57	มากที่สุด	5
1.3 การวิเคราะห์ผลกระทบ	4.58	.50	มากที่สุด	12	4.44	.69	มากที่สุด	12
1.4 การกำหนดเกณฑ์การวัด	4.50	.64	มากที่สุด	17	4.48	.67	มากที่สุด	9
1.5 การจัดการองค์กร	4.87	.37	มากที่สุด	1	4.83	.45	มากที่สุด	1
2. วางแผน								
2.1 การเตรียมการวางแผน	4.70	.52	มากที่สุด	4	4.54	.62	มากที่สุด	6
2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลและปัญหา	4.30	.50	มากที่สุด	23	4.27	.74	มากที่สุด	17

รายการ	การประเมิน (n = 105)							
	ความเป็นไปได้				ความเหมาะสม			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
2.3 การกำหนด แผนงาน	4.55	.55	มากที่สุด	13	4.47	.64	มากที่สุด	10
2.4 การปฏิบัติตาม แผน	4.60	.58	มากที่สุด	10	4.53	.56	มากที่สุด	7
2.5 การตรวจสอบ และปรับปรุงแผน	4.37	.54	มากที่สุด	22	4.76	.47	มากที่สุด	2
3. ดำเนินงาน								
3.1 การกำหนด ทิศทาง	4.53	.54	มากที่สุด	14	4.19	.77	มากที่สุด	20
3.2 การประเมิน สภาพแวดล้อมของ สถานศึกษา	4.59	.49	มากที่สุด	11	4.46	.64	มากที่สุด	11
3.3 การกำหนดกล ยุทธ์	4.51	.56	มากที่สุด	16	4.50	.64	มากที่สุด	8
3.4 การนำกลยุทธ์ไป ปฏิบัติ	4.52	.52	มากที่สุด	15	4.36	.70	มากที่สุด	16
3.5 การควบคุม และ ประเมินผลการปฏิบัติ ตามกลยุทธ์	4.42	.63	มากที่สุด	21	4.40	.67	มากที่สุด	14
4. จัดกิจกรรม								
4.1 การจัดประชุม การดำเนินงาน	4.63	.49	มากที่สุด	8	4.43	.63	มากที่สุด	13
4.2 การจัดสรร งบประมาณ	4.64	.54	มากที่สุด	7	4.67	.51	มากที่สุด	4
4.3 การจัดสรร อุปกรณ์เครื่องมือ สื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย	4.61	.49	มากที่สุด	9	4.38	.68	มากที่สุด	15

รายการ	การประเมิน (n = 105)							
	ความเป็นไปได้				ความเหมาะสม			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
4.4 การจัดสรรทรัพยากรบุคคล	4.49	.54	มากที่สุด	18	4.15	.73	มาก	21
4.5 การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม	4.77	.44	มากที่สุด	2	4.10	.78	มาก	22
5. นิเทศติดตามผล								
5.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายการนิเทศ	4.65	.48	มากที่สุด	6	4.01	.67	มาก	23
5.2 การกำหนดวิธีหรือกิจกรรมการนิเทศ	4.45	.57	มากที่สุด	20	4.20	.76	มาก	19
5.3 การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ	4.48	.56	มากที่สุด	19	4.24	.70	มากที่สุด	18
รวม	4.57	.52	มากที่สุด		4.42	.64	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่าความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดย 1) ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ($\bar{x}$ = 4.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การจัดการองค์กร ($\bar{x}$ = 4.87) การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ($\bar{x}$ = 4.77) การกำหนดวัตถุประสงค์ ($\bar{x}$ = 4.76) ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การวิเคราะห์ข้อมูลและปัญหา ($\bar{x}$ = 4.30) 2) ด้านความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดย ($\bar{x} = 4.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 18 ข้อ และมาก 5 ข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การจัดการองค์กร ($\bar{x} = 4.83$) การตรวจสอบและปรับปรุงแผน ($\bar{x} = 4.76$) การกำหนดวัตถุประสงค์ ($\bar{x} = 4.72$) ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายการนิเทศ ($\bar{x} = 4.01$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ถึงร้อยละ 90.27 ซึ่งถือว่าการปฏิบัติมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ส่วนใหญ่รับทราบและกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการโรงเรียน ครู และนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 รวมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และมีการจัดตั้ง คณะกรรมการสำรวจแหล่งการเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์สภาพความพร้อมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและชุมชน อีกทั้งมีการทำแผนงานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความตระหนักในการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ จึงส่งผลให้สภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Namuang Rak, S. (2012) ได้ศึกษาประสิทธิผลโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชนในเขตบึงกุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) โครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงไม่มีประสิทธิผล เพราะไม่สามารถทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงประสบความสำเร็จได้ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า โครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงมีการคอร์รัปชันอยู่สูง มีการใช้หลักธรรมมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับน้อย และกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยรวมต่อโครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงอยู่ในระดับน้อยที่สุด 2) ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิผลของโครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงที่ทำให้โครงการไม่ประสบความสำเร็จ คือ ความไม่มีประสิทธิภาพของระบบป้องกัน และปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่ และนักการเมือง รวมถึงระบบการดำเนินงาน ขั้นตอนและการประสานงานระหว่างโครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงและชุมชนที่มี

ความล่าช้า และการประชาสัมพันธ์ชี้แจงรายละเอียดของโครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงที่มีน้อยและไม่ชัดเจน 3) กระบวนการกำหนดนโยบายของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชนโดยรวม ประชาชน เห็นด้วย อยู่ในระดับน้อยที่สุด 4) การประสานงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ การพัฒนาชุมชนร่วมกับภาคธุรกิจโดยรวม อยู่ในระดับน้อยที่สุด 5) การบริหารจัดการงานของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชนโดยรวม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์นโยบาย ทั้งนี้เพราะการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการศึกษา เป็นภารกิจสำคัญของโรงเรียนหรือสถานศึกษาโดยตรงที่จะต้องแสวงหาแนวทางกระตุ้น ส่งเสริมให้เกิดการจัดแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบผ่านการสนับสนุนจากการกำหนดนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ 2) การวางแผน เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญเพราะการวางแผนเป็นกระบวนการในการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น ในอนาคตขององค์กรหรือหน่วยงาน โดยเลือกวิธีทำงานที่ดีที่สุด มีประสิทธิภาพมากที่สุด ให้บรรลุผลตามที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด การวางแผนที่ดีจะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ภายในระยะเวลา งบประมาณที่กำหนดไว้ และจะต้องมีการตรวจสอบประเมินผล ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานตามแผนที่มีการกำหนดไว้แล้ว เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจ แก้ไข ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนหรือกำหนดวิธีการดำเนินงานให้เกิดผลดียิ่งขึ้น 3) ดำเนินงาน ทั้งนี้การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้และสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นไปที่การจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในรูปแบบต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน ดังนั้น จึงถือได้ว่าเป็นภารกิจที่โรงเรียนต้องดำเนินการ และเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม โดยเริ่มจากการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ มีการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ การจัดตั้งบุคลากรรับผิดชอบดูแล มีการควบคุมกำกับ และติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้ง แสวงหาแหล่งเรียนรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และครู 4) จัดกิจกรรมเนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ทุกกลุ่มวิชา โดยเฉพาะการจัดการกิจกรรมผ่าน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ให้ผู้เรียนสามารถใช้ในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตน และจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างแท้จริง จะเน้นการจัดกิจกรรมโดยใช้ทักษะกระบวนการเพื่อสร้างให้ผู้เรียนมีนิสัยรู้จักคิด รู้จักทำและรู้จักการแก้ปัญหา จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ทุกคนมีส่วนร่วมโดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม และการใช้แหล่งเรียนรู้ทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามความคาดหวังของหลักสูตรสถานศึกษาได้ เมื่อโรงเรียนจัดแหล่งเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพแล้ว ควรมีการส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ให้คุ้มค่า และได้รับประโยชน์สูงสุดก็เป็นเรื่องสำคัญ และ 5) นิเทศติดตามผล ทั้งนี้เพราะ

การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างครอบคลุมจะช่วยให้ได้ข้อมูลในการพัฒนาให้เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และวิธีการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ทราบความสำเร็จของการดำเนินงานในรอบปี หรือประเมินผลเป็นระยะๆ ตลอดปีการศึกษา โดยอาจทำได้ 3 ลักษณะ คือ การประเมินก่อนการใช้ การประเมินระหว่างการใช้ และการประเมินหลังการใช้แหล่ง สอดคล้องกับ Baiyam, P. et al. (2015) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม เพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ท้น 2) รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นการจัดการเรียนรู้ (Instructional) ขั้นการให้บริการ (Service) ขั้นการเชื่อมโยงความรู้สู่สากล (Linked to global) ขั้นพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (Development) และขั้นประเมินผลและเผยแพร่(Asses and spreads) และสอดคล้องกับ Chansri, C. (2012) ได้ทำการวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมบุคลากรการจัดทำหลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการวางแผนและการนำหลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ และการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล สรุปผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงพัฒนา

3. การประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะในการพัฒนารูปแบบมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ครอบคลุมและเป็นระบบ มีความชัดเจน และผ่านการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จึงทำให้ได้รูปแบบที่ดีมีความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติจริงสามารถยืนยันความน่าเชื่อถือได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ และเป็นไปตามขั้น ตอนที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Baiyam, P. et al. (2015) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม เพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสม ประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญมีประสิทธิภาพที่ระดับมากที่สุด การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีประสิทธิภาพที่ระดับมากที่สุด (ร้อยละ 100) และทดลอง (Tryout) นำรูปแบบไปใช้กับบุคลากรในสถานศึกษามีประสิทธิภาพที่ระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การนำรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาควรมีการจัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจขั้นตอนตามรูปแบบที่กำหนดไว้ ได้แก่ 1) วิเคราะห์นโยบาย 2) วางแผน 3) ดำเนินงาน 4) จัดกิจกรรม และ 5) นิเทศติดตามผล เพื่อให้ผู้บริหาร คณะกรรมการโรงเรียน ครู ผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น และบริบทที่แตกต่างกัน

1.2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ชุมชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนหรือแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น โดยการจัดห้องเรียนธรรมชาติ และการส่งเสริมสนับสนุนให้มีจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดแหล่งเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และมีประสิทธิภาพประสิทธิผลเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

2.3 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้แหล่งเรียนรู้ตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ครอบคลุมรูปแบบการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การศึกษาในระบบ 2) การศึกษานอกระบบ และ 3) การศึกษาตามอัธยาศัย

Reference

- Baiyam, P. et al. (2015). Development of an appropriate model for using local learning resources. to manage education at the elementary level. *Information journal*. 14(1), 23-34.
- Chansri, C. (2012). *The Development of a Management Model for Learning Management According to Philosophy. of sufficiency economy in school Under the Maha Sarakham Educational Service Area Office, Region 3*. Maha Sarakham : Maha Sarakham Rajabhat University.

Ministry of Education. (2005). *Learning and teaching management that emphasizes student-centeredness. (Self-learning series No. 8, One District Project one dream school)*. Bangkok:

Ministry of Education.

Namuang Rak, S. (2012). *Effectiveness of the Sufficiency Economy Project for Community Development in Bueng Kum District*. Bangkok. Pathum Thani : Valaya Alongkorn Rajabhat University under the royal patronage

Non Sawang Subdistrict Administrative Organization. (2015). *3-year manpower plan (2015-2017) Non Sawang Subdistrict Administrative Organization*. Roi Et : Non Sawang Subdistrict Administrative Organization.

Office of the National Economic and Social Development Board. (2007). *Sufficiency Economy Philosophy*. Bangkok: 21st Century.

Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. (2015). *Policy of the Minister of Education (Gen. Dapong Ratanasuwan)*. Bangkok: Office of the Permanent Secretary. Ministry of Education.

